

בפקודיך אשתעשע

נידונים מרתקים בהלכה והנהגה על סדר הפרשה

אין לסמוך על הדברים להלכה, הנידונים נכתבים לעורך לב המעיין בלבד

"ויאמר פרעה אל עבדיו הנמצא כזה איש אשר רוח אלוקים בו" (מא, לח)

האם אפשר למנות גר צדק לראב"ד?

שאלה: רבבות ליוו את הראב"ד למנוחת עולמים. פטירתו הפתאומית של הראב"ד שהיה מקובל על כל שדרות הציבור התורני - הכתה בתדהמה את כולם! עם תום השבעה התכנסו רבני הקהילה יחד עם חברי בית הדין אצל אחד מגדולי ישראל, להיוועץ מי יעמוד בראשם מכאן ואילך, בתפקיד הראב"ד. שמות שונים הועלו, אך הכל הסכימו שאין אף מועמד שמגיע בגדלותו לדרגתו של הראב"ד זצ"ל. עד שמאן דהוא העלה, בחשש מה, את שמו של **"רבי אברהם המתמיד"**.

רבי אברהם המתמיד הינו דמות פלאים מעוטרת בשלימות בכל מידה נכונה: יושב ולומד י"ח שעות ברציפות. שולט בבקיות ובעיון בכל קצוות התורה, ורבים הם המתנייעים איתו בהלכה והנהגה. חסרון אחד היה לרבי אברהם: רבי אברהם היה גר צדק. אשר עזב בצעירותו את אביו ואמו הנוצריים שבהולנד, ודבק בתורת ישראל!

אין חולק על כך שרבי אברהם הוא **המועמד הראוי והמושלם לראב"ד** - **וככל הנראה לא ניתן למצוא כמותו בעולם**, אך היותו גר היווה חסרון משמעותי, כנפסק ברמב"ם (פ"א ה"ד מהל' מלכים) **"אין מעמידין מלך מקהל גרים וכו'".** ולא למלכות בלבד אלא **לכל שדרות שבישראל**. לא שר צבא ולא שר חמשים או שר עשרה. אפילו ממונה על אמת המים שמחלק ממנה לשדות. ואין צריך לומר דין או נשיא, שלא יהא אלא מישראל וכו'".

כעת התפתח דיון סוער בין הרבנים והדיינים החשובים, **האם ניתן למנות את רבי אברהם לראב"ד - במקום שאין ברירה, ושלא נמצא כמותו בכל ישראל?**

כע"ז מצינו בפירושו לתורה של **רבינו הריב"א מבעלי התוספות**: "וי"ל דהא דגר פסול לדון היינו היכא שיש ישראל שיודעין לדון, אבל היכא שאין ישראל - לא. ותדע, שהרי שמעיה ואבטליון גרים והיו דנין את ישראל, **לפי שלא היה בישראל חשוב כמותם**, כפירש רבי משה מקוצי".

על פי דברים אלו כתב **הגאון החיד"א** בספרו 'פני דוד': "ולפי זה אפשר דזה כונת פרעה, דהגם שיש הסכמה שכתוב בנמוסי מצרים דאין עבד מולך, מכל מקום **אין זה בכלל - כי אין כמוהו**. וזהו שנאמר 'ויאמר פרעה על עבדיו הנמצא כזה איש אשר רוח אלוקים בו', וכיון שהוא בבל ימצא, אם כן מותר לקבלו, ולגבי ידידה לא יש פקפוק, וקרי לי איש דהוי שר ולא עבד ודו"ק".

ולעניינו של גר הצדק "רבי אברהם המתמיד": כיון שלא נמצא עוד כמותו ראוי להנהגת בית הדין, **בכזה מקרה מותר וראוי למנותו לראב"ד!**

תשובה: בארץ מצרים היו חוקים ונימוסים. אחד מחוקי ונימוסי מצרים הוא, **שאין עבד מולך במצרים**. א"כ צריך להבין איך שינה מפרעה מחוקי מצרים, ומינה את העבד יוסף למלך על מצרים? בכדי לענות על שאלה זו נתבונן בכללי וחוקי תורתנו הקדושה:

בפירושו לפרקי אבות (פ"א מ"י), עורך **רבינו הרשב"ץ** תמיהה גדולה: שמעיה ואבטליון היו האחד אב בית דין והשני נשיא על ישראל. והנה איתא במסכת גיטין (נז, ב): **שמעיה ואבטליון היו גרים** - מבני בניו של סנחריב. וקשה האין נתמנו לאב"ד ונשיא, **והרי גר אינו יכול להתמנות למשרה כה חשובה?**

לאור קושיה זו כתב הרשב"ץ: "ושמא, כיון שלא היה בישראל כמוהו בקבלה, הוא היה ראוי יותר מכולן, כי לא פסלה תורה הגרים אלא בשיש כיוצא בהם בישראל, אבל אם אין כיוצא בהן בישראל - **הם קודמין!**"

"וירדו אחי יוסף עשרה" (מב, ג)

האם יש עניין לחפש נעדר בקבוצה של עשרה דווקא?

שאלה: עשרה מתנדבים הגיעו לחדר הפיקוד בצפת, בכדי לעזור בחיפושים אחר הבחור הנעדר - ביערות מירון. בתחילת השבוע הנעדר עוד נראה מתפלל בקבר רשב"י, ומאז לא נודעו עקבותיו.

האחראי על החיפוש הודיע שהוא יוצא בקבוצת אחת שתבדוק ביסודיות כל עץ, אבן ומערה באזור. לצורך כך בחר שמונה אנשים בלבד מתוך עשרת המתנדבים.

השניים הנותרים ביקשו גם הם להצטרף לקבוצת החיפושים, וטענו שבוודאי **יש יותר סיעתא דשמיא למניין אנשים** שיחפשו יחד... **האם יש באמת עניין לחפש את הנעדר במניין אנשים?**

תשובה: כתב **רבינו בחיי**: "וירדו אחי יוסף עשרה. היה לו לומר בני יעקב? אבל למד שהיו מתחרטים במכירתו ונתנו לבם להתנהג עמו באהבה ולפדותו בכל ממון שיפסקו עליהם. או יש לפרש כי הכתוב יבאר כוונתם הטובה אצלו. כי ירדו עשרה כדי שיתפללו עליו במנין, שהרי אין קדושה בפחות מעשרה, שנאמר 'ונקדשתי בתוך בני

לומר בני יעקב? אבל למד שהיו מתחרטים במכירתו ונתנו לבם להתנהג עמו באהבה ולפדותו בכל ממון שיפסקו עליהם. או יש לפרש כי הכתוב יבאר כוונתם הטובה אצלו. כי ירדו עשרה כדי שיתפללו עליו במנין, שהרי אין קדושה בפחות מעשרה, שנאמר 'ונקדשתי בתוך בני

ישראל".

בספר תורה שלמה הביא מדברי ה'חמדת ימים': "ולמה ירדו עשרה אלא שיתפללו לפני השי"ת לזמנו להם דאין קדושה אלא בעשרה".

נמצאנו למדים מכאן, שיש עניין להתפלל על מי שמחפשים אותו **במניין עשרה דווקא!** ולכן מוטב שיצטרפו השניים האחרים לשמונת המחפשים כדי להשלים להם למניין - שיוכלו מעת לעת להתפלל עליו למוצאו.

"זיקה מאתם את שמעון ויאסר אותו לעיניהם" (מב בד)

כיצד מוחלים בלב שלם וללא קפידות?

שאלה: דפיקות נשמעו בדלת ביתו של ר' נפתלי. למרבה ההפתעה בפתח עמד לא פחות ולא יותר מאשר אדון גדליהו. מזה תקופה ארוכה רדף גדליהו את ר' נפתלי, פגע והשמיץ אותו בכל הזדמנות... ולכן בואו של גדליהו לביתו של ר' נפתלי הווה הפתעה גדולה. גדליהו השפיל את ראשו ובהכנעה אמר: חטאתי ופשעתי. לחינם רדפתי אותך על לא עוול בכפך! אנא סלח ומחל לי! ר' נפתלי עמד ולא הצליח להוציא מילה מפיו... לאחר מחשבה ארוכה בת כמה דקות אמר: מחול לך, מחול לך, מחול לך! גדליהו עדיין לא נרגע, וביקש שימחל לו **באמת ובכל ליבו**. ר' נפתלי רצה לעקור מליבו כל קפידא, ולהראות לגדליהו שמחל בלב שלם, אך לא ידע כיצד יעשה זאת. **כיצד נייעץ לר' נפתלי לנהוג - כדי לעקור מליבו הקפידה ולמחול מחילה גמורה?**

אם הוא צריך שיעשה לו איזה שהוא טובה?
תמה אותו אדם, ורבי ישראל הסביר: חז"ל אמרו במסכת קידושין (נט, א) **"מעשה מוציא מידי מחשבה, ואין מחשבה מוציאה מידי מחשבה"**. על כן אמת שאני אומר שבלבי הנני מוחל לך, בכל זאת אין המחילה גמורה ושלמה, עד שאעשה **איזה טובה במעשה**, ובזה אדע כי עקרתי מלבי את הקפידה, לגמרי ולחלוטין!
על פי מעשה זה ביאר רבי פתחיה מנקין את מעשהו של יוסף כלפי שמעון: **"יוסף ידע כי ראש המדברים בענין הריגתו היה שמעון, והוא שהשליכו לבור (ראה מדרש רבה פ"ד) ואם אמנם בליבו מחל לו, אבל רצה לעקר את הקפידה משורשה, ועל כן מצא כעת שעת הכושר, להאכילו ולהשקותו, להקדים להיטיב עמו למען תהיה המחילה גמורה וחלוטה, מעשה מוציא מידי מחשבה!**
לכך נייעץ לר' נפתלי, שיחפש **לעשות לגדליהו טובה** מסויימת. וע"י מעשה הטובה תעקר מליבו לגמרי הקפידה עליו!

תשובה: כתב רש"י "ויאסר אותו לעיניהם - לא אסרו אלא לעיניהם וכיון שייצאו, הוציאו **והאכילו והשקוהו**", ובמדרש רבה איתא שיוסף היה "מאכילו, משקו, **מרחיצו וסכו**"!

ובילקוט 'מעם לועז' מביא: "הוציא יוסף את שמעון מבית הסוהר, והתיר לו את אזיקיו, ושם אותו בביתו של נאמן מומלץ ביותר, שיתן לו לאכול ולשתות כחפצו, **ושיחלקו לו כבוד יתר**".

והנה, לכאורה די היה ליוסף לנהוג בשמעון באופן רגיל - כשם שמקבלים כל אורח. אולם מדברי המדרש משמע ומודגש שיוסף **הפליג בכבודו של שמעון**, ואף הרחיצו וסכו. **ויש להבין מדוע יוסף העניק לשמעון כבוד כה רב, באופן היוצא מגדר הרגיל?**

הגאון רבי פתחיה מנקין (מתלמידי החפץ חיים ורב בכמה ערים חשובות באירופה) כתב בספרו 'פרדס פתחיה': פעם פגע מישוהו ברבי ישראל סלנטר באופן גס ובוטה. לאחר זמן בא אותו אדם לרבי ישראל שימחול לו... רבי ישראל כמוהו מחל לו, ואח"כ שאל את הפוגע -

"והרעב היה על כל פני הארץ וכו', וכל הארץ באו מצרימה לשובור אל יוסף כי חזק הרעב בכל הארץ" (מא, טז - נז)

עדותו המדהימה של הסופר הערבי הקדמון!

כתב רש"י: "על כל פני הארץ - מי הם פני הארץ? אלו העשירים". ואיתא במדרש רבה: אמר ר' שמואל בר נחמני לא התחיל הרעב תחילה אלא בעשירים".

לפני 900 שנה בערך, חובר בלונדון חיבור קטן בשם 'דגל מחנה יהודה', ע"י הגאון רבי צבי הירש פרבר זצ"ל. בחיבור זה לוקטו מאמרי מדע ומחקרים שונים שנכתבו ע"י אומות העולם, ובהם תיאורים היסטוריים המשתווים עם קורות העולם בכלל ועם ישראל בפרט, כפי הכתוב כבר בתורתנו הקדושה.

ברור ופשוט שאין אנו צריכים "הוכחות ומחקרים" - ומשה אמת ותורתו אמת, גם ללא אותם 'מחקרים ועדויות' שונים... אמנם אותם חוקרים נוכריים - התפעלו מאד מ'תגליתם' התואמת לכתוב בתורה.

בין העדויות, מעתיק הגרצ"ה פרבר, מספרו של חוקר בריטי בשם 'ד"ר טשארלס פארשטער', שנתפרסם בתקופתו במחקרים ההיסטוריים המצויינים שערך. אותו ד"ר מעתיק כתבה אחת מדברי הסופר הערבי הקדמון 'אבן העסאס', וזו:

שבה בידים ריקות... והוספתי שלוח עוד כד מלאה פנינים - וגם אז לא הובא לי מעט אוכל...

אז צויתי להטמין את כל אלה בארץ, ואנכי מתעלפת ברעב, ונופלת פה בלא כח, כל השומע דבר מותי - ינוד להוטי ויספוד לי, והאשה אשר תעז לשיית את עדיי אלה עליה, תהי אחריתה כמוני". ע"כ ציטוט מהסופר הערבי הקדמון.

מוסיף ע"כ הגרצ"ה פרבר בחיבורו המיוחד (עמ' כז): "בקראנו את הדברים האלה, נדע נאמנה כי האשה ההיא היתה בשבע שני הרעב אשר היו בימי יוסף, אשר כל יושבי ארץ הקדם שלחו לשובור בר במצרים.

"הסופר הערבי הקדמון הוא יספר לנו, כי בימיו נפתחו ארובות השמים, והי שטף מים כבירים בארץ תימן, והשטף ההוא פתח קבר אחד, אשר נקברה בו אשה אחת. על צוארי האשה ההיא - צמודים שבעה חרוזי פנינים, ועל זרעותיה אצדעות וטבעות יקרות, ולוח אבן שיש מראשונה - ועליו חצובים כדברים האלה "בשם ה', אני טאיה בת שפר, שלחתי את סוכן ביתי אל (יוסף הצדיק) מצרימה לשובור שבר רעבון נפשי, אך הוא התאחר לבא..."

ואשלח את אמתי עם כד אחת מלאה כסף - להחליפה בכד קמח, אך היא שבה ריקם... ויספתי שלוח עוד כד אחת מלאה זהב, וגם אז

